

“TIQXMMI”
MILLIY TADQIQOT UNIVERSITETI

ЎЗБЕКИСТОН RESPUBLIKASI OLIY TA’LIM, FAN VA
INNOVATSİYALAR VAZIRLIGI

«ТОШКЕНТ ИРРИГАЦИЯ ВА ҚИШЛОҚ ХЎЖАЛИГИНИ
МЕХАНИЗАЦИЯЛАШ МУҲАНДИСЛАРИ ИНСТИТУТИ»
МИЛЛИЙ ТАДҚИҚОТ УНИВЕРСИТЕТИ

“TIQXMMI”
MILLIY TADQIQOT UNIVERSITETI

O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI OLIY TA’LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI

“TOSHKENT IRRIGATSIYA VA QISHLOQ XO‘JALIGINI MEKANIZATSIYALASH MUHANDISLARI INSTITUTI”
MILLIY TADQIQOT UNIVERSITETI

“QISHLOQ VA SUV XO‘JALIGINING ZAMONAVIY MUAMMOLARI”

XXII - yosh olimlar, magistrantlar va iqtidorli talabalarning
ilmiy - amaliy anjumani

TOSHKENT 2023 12-13 MAY

www.tiame.uz @ilovetiiame @tiame.uz @tiameofficial @tiameofficial 99-929-78-45

“ҚИШЛОҚ ВА СУВ
ХЎЖАЛИГИНИНГ ЗАМОНАВИЙ
МУАММОЛАРИ”

мавзусидаги анъанавий *XXII* - ёш
олимлар, магистрантлар ва
иқтидорли талабаларнинг илмий
- амалий анжумани

22

XXII - traditional Republic
scientific - practical conference of
young scientists, master students
and talented students under the topic

“THE MODERN PROBLEMS OF
AGRICULTURE AND WATER
RESOURCES”

МАҚОЛАЛАР ТЎПЛАМИ

II ТОМ

Тошкент – 2023 йил, 12-13 май

ТАШКИЛИЙ ҚЎМИТА ТАРКИБИ

1.	Мирзаев Б.С.	Раис, “ТИҚХММИ” Миллий тадқиқот университети ректори, т.ф.д, профессор
2.	Султанов Т.З.	Раис ўринбосари, Илмий ишлар ва инновациялар бўйича проректор, т.ф.д., профессор
3.	Худаяров. Б.А.	Раис ўринбосари, ўқув ишлари бўйича проректор, т.ф.д., профессор
4.	Чориев Р.К.	Раис ўринбосари, Ёшлар масалалари ва маънавий-маърифий ишлар бўйича проректор, п.ф.д, доцент
5.	Салоҳиддинов. А.Т.	Раис ўринбосари, халқаро ҳамкорлик бўйича проректор, т.ф.д., профессор
6.	Хасанов Б.У.	Раис ўринбосари, молия-иқтисод ишлари бўйича проректор, профессор
7.	Холматов З.М.	Иқтидорли талабалар бўлими бошлиги, котиб
Аъзолар		
8.	Қўзиев У.Т.	Илмий тадқиқотлар ва инновациялар бўлими бошлиги, доцент
9.	Янгиев А.А.	Магистратура бўлими бошлиги, т.ф.д., профессор
10.	Фатхуллаев А.М.	Гидромелиорация факультети декани, т.ф.д., доцент
11.	Хасанов Б.Б.	Гидротехника қурилиши факультети декани, т.ф.д., профессор
12.	Шовазов Қ.А.	Қишлоқ хўжалигини механизациялаш факультети декани, т.ф.н., доцент
13.	Норов Б.Х.	Экология ва ҳуқуқ факультети декани, т.ф.н., доцент
14.	Исаков А.Ж.	Энергетика факультети декани, т.ф.д., профессор
15.	Нарбаев Ш.К.	Ер ресурслари ва кадастр факультети декани, (PhD)
16.	Ҳакимов Р.	Иқтисодиёт факультети декани, доцент
17.	Ҳамидов Ш.Х.	Босмаҳона мудири
18.	Ирисов Ф.Қ.	Қасаба уюшмаси раиси
19.	Акбаров Д.М.	Докторант
20.	Озодов Э.О.	Докторант
21.	Қаландарова Д.А.	Иқтидорли талабалар бўлими ходими
22.	Нормуродов Ж.П.	Иқтидорли талабалар бўлими ходими
23.	Тожиев Х.А.	“Ўзбекистон ёшлар иттифоқи” университет БТ ёшлар етакчиси
24.	Бахронова Б.Ф.	Иқтисодиёт факультети 3 босқич талабаси
25.	Сирожова Х.Ғ.	Энергетика факультети 3 босқич талабаси
26.	Шамсиддинов Х.Б.	Гидромелиорация факультети 3 босқич талабаси
27.	Шоназарова А.	Иқтисодиёт факультети 4 босқич талабаси
28.	Қодиров С.	Магистратура 2 босқич талабаси
29.	Джалилов С.	Магистратура 2 босқич талабаси
30.	Норқўзиева Н.	Магистратура 2 босқич талабаси

	“ТИҚХММИ” Миллий тадқиқот университети.	барқарор экологик маданиятни шакллантириш.	
211.	Ж.Б. Каримбаев., талаба “ТИҚХММИ” Миллий тадқиқот университети.	Физика фанидан ўқув лаборатория экспериментлари самарадорлигини оширишда компьютер воситаларидан фойдаланиш.	785-787
212.	Jorayev Sardorbek Anvarjonovich., student “ТИАМЕ” National research university.	Islam karimov and shavkat mirziyoyev’s attention to the english language.	788-790
213.	Kdirbayev Qonisbay Muratbay o‘g‘li., tayanch doktorant “ТИҚХММИ” Milliy tadqiqot universiteti.	Qadriyatlar tizimining yangilanish qonuniyatlari.	791-792
214.	Nurmatov Azizbek., talaba “ТИҚХММИ” Milliy tadqiqot universiteti.	Mustaqil shaxs bo‘lib shakllanishda korreksiya pedagogikaning ahamiyati.	793-801
215.	Adizov Jo‘rabek., student “ТИАМЕ” National research university.	Creative podcast activities to develop learners’ listening and speaking skills.	802-805
216.	Abduvaxobova Dilnoz., tayanch doktorant “ТИҚХММИ” Milliy tadqiqot universiteti.	Boburiylar saroy hayoti va an‘analarining mubarak alining “mo‘g‘ul darbar” asarida yoritilishi.	805-808
217.	Ахаджанов У., студент Национальный исследовательский университет “ТИИМСХ”.	Реализация и исследование фэнтези в узбекской литературе.	809-811
218.	Сайфиева Юлдуз Ўқтам қизи., таянч докторант “ТИҚХММИ” Миллий тадқиқот университети.	Профессионал таълим йўналиши талабаларида фанларни мустақил ўзлаштиришдаги билим, кўникма ва малакаларини масофали ўқитиш технологиялари орқали шакллантириш.	811-813
219.	Qosimov Mirjalol., talaba “ТИҚХММИ” Milliy tadqiqot universiteti.	Xorijiy tillarni o‘zbekiston respublikasidagi tutayotgan o‘rni.	814-816
220.	Ulug‘bek Matkarimov., talaba “ТИҚХММИ” Milliy tadqiqot universiteti.	Yangilanayotgan konstitutsiyada ilm-fan va ta‘limga e‘tibor.	816-818
221.	Shaxzoda Jamoliddinova., student, “ТИАМЕ” National research university.	Methods of teaching english for specific purposes.	818-820
222.	Erkinova Robiyakhon Davron qizi., Student “ТИАМЕ” National research university.	The importance of developing speaking skill.	820-822
223.	Normengliyev Hasan, Ataboyev Javohir., talabalar “ТИҚХММИ” Milliy tadqiqot universiteti.	O‘zbekiston respublikasining yangi tahrirdagi konstitutsiyasida nodavlat notijorat tashkilotlarining huquqiy maqomi.	822-824
224.	Jamshid Olimjonov., talaba “ТИҚХММИ” Milliy tadqiqot universiteti.	Pedagog shaxsi va unga qo‘yiladigan talablar.	825-827
225.	Олимжонов Жамшид., талаба “ТИҚХММИ” Миллий тадқиқот университети.	Ахборот технологиялар асосида талабалар мустақил ишини ташкил этиш.	827-833
226.	D.I.Mukumova., “Professional ta‘lim” kafedrası dotsenti, O.Maxamatov., talaba “ТИҚХММИ” Milliy tadqiqot universiteti.	Jismoniy madaniyat - talabalarni ta‘limga moslashishning samarali vositasi sifatida.	833-836
227.	Rashidova Ranxon., talaba “ТИҚХММИ” Milliy tadqiqot universiteti.	Milliylik o‘zlikni anglash har birimizning muqaddas burchimiz.	837-839
228.	Xusnijonov Faxriddin Sirojiddinov o‘g‘li., talaba “ТИҚХММИ” Milliy tadqiqot universiteti.	Mutaxassislikda ta‘limning ba‘zi masalalari haqida.	839-841
229.	S.B.Yarova., tayanch doktorant, Aralbaeva To‘xtaxo‘jayeva, Sohiba Nazima., talabalar “ТИҚХММИ” Milliy tadqiqot universiteti.	Talabalarni ijtimoiy faolligini oshirishda ommaviy tadbirlarni o‘rni.	841-846
230.	Abdullayev Z.S, Turkmanova Sh.N, Omonov N.S “ТИҚХММИ” Milliy tadqiqot universiteti.	O‘qituvchi bilan anglashga doir masalalarda berilganni va etalon ob‘yektlarni tanlashning klaster tahlili.	846-847
231.	English teacher Nargiza Yuldashova Abdukhalimovna, “English” department Abdukhamidov Dilshod Namozovich., “Energy” faculty, 1st –course student “ТИАМЕ” National research university.	The importance of the english language in Uzbekistan.	848-850
232.	To‘xtayeva Sevara Asatullo qizi., magistrant, Mannapova Nilufar Rovshanovna., dotsent Kamoliddin Behzod nomidagi milliy rassomlik va dizayn instituti.	San‘at maktablarida ijodiy muhitni va o‘quv jarayoni to‘g‘ri tashkil etish masalalari.	850-853
233.	To‘xtayeva Sevara Asatullo qizi., magistrant “ТИҚХММИ” Milliy tadqiqot universiteti	Ixtisoslashtirilgan maktablarda ta‘lim sifatini oshirishda qo‘llaniladigan pedagogik texnologiyalarning	853-856

QADRIYATLAR TIZIMINING YANGILANISH QONUNIYATLARI.

Kdirbayev Qonisbay Muratbay o'g'li
“TIQXMMI” Milliy tadqiqot universiteti tayanch doktoranti

Annotatsiya:

Ushbu maqolda qadriyatlar tizimining umumiy qonuniyatlari umumakseologik fenomen sifatida nazariy-falsafiy jihatdan o'rganildi.

Kalit so'zlar: Qadriyatlar tizimining qonuniyatlari, umumakseologik fenomen, dialektik uyg'unlik xususiyati, barqarorlik va beqarorlik xususiyati, moslashuvchanlik va monumentalistik xususiyati.

Bugungi davrda globallashuv jarayonlarining tobora kuchayib borishi nafaqat jamiyatning ijtimoiy tuzilishiga, balki uning sub'ekti sifatida namoyon bo'luvchi insoniyat, uning hayoti va faoliyati natijasida uzoq yillar davomida muayyan darajada shakllangan va shakllanib kelayotgan qadriyatlar tizimiga ham ta'sirini sezishimiz mumkin. Shu sababdan ham hozirgi davrda qadriyatlar, umuman qadriyatlar tizimi haqida gap ketganda faqat qadriyat shakllarining o'zaro uzviy aloqadorligini o'rganish, ularni barqaror qilishning xususiy jihatlarini va qadriyatlar bilan bog'liq kundalik o'zgarishlarinigina emas, balki qadriyatlar tizimining umumiy qonuniyatlarini umumakseologik fenomen sifatida nazariy-falsafiy jihatdan o'rganishni bugungi kunning dolzarb masalalarning biri sifatida e'tirof etishimiz mumkin.

Xususan, bugun dunyoning qiyofasi shiddat bilan o'zgarayotgan, globallashuv jarayonlari tobora tezlashayotgan, postmodernizm va postmodernitet oqimlari keng tarqalayotgan hozirgi kunda qadriyatlar tizimining qonuniyatlarini nazariy-falsafiy jihatdan tahlil qilishni zaruratga aylantiradi.

Shu ma'noda biz qadriyatlar tizimining yangilanish qonuniyatlarini va uning o'ziga xos xususiyatlarini quyidagicha ko'rsatishimiz mumkin:

Birinchidan, qadriyatlar tizimida dialektik uyg'unlik xususiyati mavjud. Har qanday tizimning o'zgarishi, yangilanishi undagi jarayonlarning ham o'zgarishi va yangilanishiga asos bo'ladi. Bunda har qanday yangilanish eskining to'liq yo'q bo'lishini anglatmaydi. Eski tizimdagi ma'lum bir hodisa yangi tizimga voris sifatida o'tadi. Bu falsafiy qonuniyat, uni inkor etib bo'lmaydi va buni qadriyatlar tizimining umumiy qonuniyatlarining biri sifatida e'tirof etishimiz mumkin. Chunki qadriyatlar tizimi ierarxiyasi ham ana shunday insentiv xususiyatni o'zida aks ettiradi.

Bizningcha, yurtimiz sivilizatsiyasi ham ana shunday xususiyatga ega. U ham o'z qadriyatlarini zamonlar silsilasida olib o'tadi, yangilanadi, takomillashadi, o'zga shakllarga kiradi, rang-barang sifatii belgilar kashf etadi, xilma-xil jihatlarini namoyon qilib boradi. Bu sivilizatsiyaga xos umumiy qadriyatlar tizimi ham har bir o'zgargan davr realliklarini o'zida aks ettiradi, umumiy manzarasida yangi jihat va qirralarni namoyon qiladi, ammo har gal ajdodlar ruhi, umuminsoniy ideallar, etnik makonga muhabbat, insonparvarlik va ma'rifatparvarlik an'alarini saqlab qoladi, ularga tayangan holda mustaqil tizimga aylanadi. [1, 326-bet]

Ikkinchidan, qadriyatlar tizimiga barqarorlik va beqarorlik xususiyati, qonuniyati ham xos. Buni sinergetik nuqtayi nazardan izohlashga harakat qilib ko'ramiz. Keng ma'noda sinergetika barqaror holatdagi tizimning kaosga va yana kaosning barqaror holatga, tartibli shaklga o'tishi haqidagi fan yo'nalishidir, u kaos mantig'ini o'rganadi. Sinergetika qonunlarini tasniflab bergani uchun 1978-yili Nobel mukofating savrundori bo'lgan belgiyalik olim I.L.Prigojin o'zining kashfiyotini ko'pincha ximik moddalarni, ximik eritmalarni kuzatish misolida tushintirib bergan.

I.L.Prigojinning fikriga ko'ra, barqaror holatda ximik eritmadagi molekularlar "ko'r" bo'lib qoladi, ya'ni barqaror holatida bo'lganligi uchun shunday bo'ladi. Beqarorlik ya'ni tartibsizlik (xaos) holatida esa molekularlar muayyan darajada sezgir bo'ladi va ular ushbu tizimdagi barcha molekularni ko'radi va xaosni engish maqsadida, barqaror holatga qaytish uchun boshqa molekular bilan birlashish harakatida bo'ladi. Shundan kelib chiqqan holda sinergetikaning formulasini quyidagicha keltirishimiz mumkin:

Tizim

I.L.Prigojin va I.Stengers «Biz yangi sintez, tabiatning yangi konsepsiyasi yo'lida turibmiz. Balki qachonlardir biz eksperimentlarga va formulirovkalarga birinchi darajali ahamiyat beruvchi G'arb an'analarini va birdaniga o'z-o'zida tashkillanuvchi dunyo haqidagi Xitoy an'anaviy tasavvurlarini birga qo'sha olarmiz», deb ta'kidlagan edilar. [3, 61-bet]

Barqarorlik va beqarorlik (xaos) xususiyatini qadriyatlar tizimi misolida tahlil qilib ko'rsak, agar ma'lum bir etnos yoki xalq boshqa bir xalq qadriyatlari bilan to'qnash kelsa, bu holat o'sha xalqqa nisbatan o'z qadriyatlarini tanib olish tuyg'usini kuchaytiradi. Agar bu vaziyatda o'z qadriyatiga hurmat, muhabbat kabi hislarni jumbushga keltirsa, bu jarayon o'zida barqarorlikni aks etdiradi.

Ushinchidan qadriyatlar tizimi bir tomondan moslashuvchanlik, ikkinchi tomondan monumentalistik xususiyatiga egadir.

Ijtimoiy antropolog olim Maykl Minkov tomonidan ishlab chiqilgan moslashuvchanlik va monumentalistik nazariyasini qadriyatlar tizimi misolida tahlil qilib ko'rsak. Uning ta'kidlashicha, ayrim jamiyatlar ijtimoiy voqelikdagi hodisalarga nisbatan o'zgarishlarga moslashadi va o'zini-o'zi takomillashtirib boradi. Boshqalari esa barqarorlikka ustunlik beradi. Aytaylik ma'lum bir xalq yillar davomida boshqa xalqlar bilan o'zaro muloqatda bo'lishi natijasida bir xalqning ayrim madaniyati, qadriyatlar tizimining ko'nikmalari boshqa bir xalqda asta-sekin namoyon bo'lib borishi mumkin. Shuningdek, tarixdan ma'lumki, urushlar, bosqinchiliklar tufayli bir xalq ikkinchi bir xalqga ma'lum yillar davomida tobe bo'lib yashagan. Bu davr mobaynida o'zining madaniyatini qol ostidagi xalqlarga nisbatan singdirish holatlari sodir bolgan. Agar ushbu yoki shunga o'xshash holatda ma'lum bir millat yoki xalq o'zga bir xalqning madaniyatini o'ziga qabul qilsa bu moslashuvchanlik xususiyatini, aksincha o'z qadriyatlarini toza holatda saqlashga urinish, yoki barqaror holatini ta'minlashiga bo'lgan harakat monumentalistik xususiyatini ifoda etadi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

Q.Nazarov. "Qadriyatlar falsafasi". Toshkent – 2011. 384 b.

Falsafa qomusiy lug'at. "O'zbekiston faylasuflari milliy jamiyati nashriyoti". Toshkent – 2004. 496 bet.

I.Prigojin, I.Stengers. Poryadok iz xaosa: noviy dialog cheloveka s prirodoy. – M.: 1986. – S. 65.

Ilmiy rahbar: f.f.d., professor Q.Nazarov, «Gumanitar fanlar» kafedراسi.

**“ТОШКЕНТ ИРРИГАЦИЯ ВА ҚИШЛОҚ ХЎЖАЛИГИНИ
МЕХАНИЗАЦИЯЛАШ МУҲАНДИСЛАРИ ИНСТИТУТИ”
МИЛЛИЙ ТАДҚИҚОТ УНИВЕРСИТЕТИ**

**“ҚИШЛОҚ ВА СУВ ХЎЖАЛИГИНИНГ
ЗАМОНАВИЙ МУАММОЛАРИ”**

*мавзусидаги анъанавий XXII - ёш олимлар, магистрантлар ва
иқтидорли талабаларнинг илмий-амалий анжумани*

МАҚОЛАЛАР ТЎПЛАМИ

ЭСЛАТМА: АНЖУМАН МАТЕРИАЛЛАРИ БЕВОСИТА МУАЛЛИФ ТАҚДИМ
ЭТГАН НУСХАЛАРДАН ТАҲРИРСИЗ ВА ТУЗАТИШЛАРСИЗ ЧОП ЭТИЛДИ!

Босишга рухсат этилди 16.05.2023 Қоғоз ўлчами 60x84 – 1/16
Ҳажми 50,45, босма табоқ. 126,1 нусха. Буюртма №1
“ТИҚХММИ” Миллий тадқиқот университети босмахонасида чоп этилди.
Тошкент – 100000. Қори Ниёзий кўчаси 39 уй